

Colecția
REPERE ÎN EVOLUȚIA STRUCTURILOR SOCIALE ALE
SATULUI ROMÂNESC

DINICĂ CIOBOTEA

VLADIMIR OSIAC

DEVĂLMĂȘIE ȘI INDIVIZIUNE
LA MOȘNENII PROPRIETARI DIN
APELE VII

Ediția a II-a



EDITURA UNIVERSITARIA
Craiova, 2012

CUPRINS

INTRODUCERE	5
Bibliografie specială	7
A. ZONA MOȘNENEASCĂ DIN FOSTUL JUDEȚ ROMANAȚI	9
Structura proprietății asupra pământului în satele moșnenești romanațene	9
Aspecte cantitative și geografice privind moșnenia în județul Romanați	16
Sate și moșii megieșești în Romanați (1819-1912)	19
B. DEVĂLMĂȘIE ȘI INDIVIZIUNE LA MOȘNENII PROPRIETARI DIN APELE VII	33
a. Mediul geografic și evoluția condițiilor de habitat în Câmpia Romanaților	33
1. Geografia comunei Apele Vii	33
2. Evoluția condițiilor de habitat în Câmpia Romanaților	34
3. Evoluția demografică a satului Apele Vii	36
b. Descoperiri arheologice	38
c. Numele satului Apele Vii și menționarea lui documentară	41
d. Moșia moșnenească a satului Apele Vii	43
e. Devălmășie și indiviziune la moșnenii Apelevieni	49
f. Anexe	58
1. Documente din manuscrisul intitulat <i>Condichel al casei Sf. Protopopului Ioan Cicioiu ot Cacaletți</i> scris de Dionisie Eclisiarhu în anul 1818	58
2. Documente privind conflictul dintre moșnenii Apelevieni și Ștefan Coțofeanu	61
3. Hotărnicia moșiei Apele Vii executată de N.B. Lăcusteanu în anul 1858	62
4. Supliment la hotărnicia moșiei Apele Vii din 5 februarie 1883	129

A. ZONA MOȘNENEASCĂ DIN FOSTUL JUDEȚ ROMANAȚI

a. Structura proprietății asupra pământului în satele moșnenești romanațene

În evoluția satelor “moșnenești” din județul Romanați distingem, pentru epoca modernă, două perioade, care, de fapt, caracterizează toată țara: 1821-1864; 1864-1918.

Până la 1864, satele județului Romanați se prezintă în următoarele alcătuiuri:

A. Satele, după stăpânii de moșii, în anii 1819-1820⁸

Nr. crt.	Felul stăpânirii moșiei satelor	Plasa Bălții de Sus	Plasa Bălții de Jos	Plasa Oltului de Jos	Plasa Oltului de Sus	Plasa Oltelui de Sus	Plasa Oltelui de Jos	Plasa Tesiului	Plasa Câmpului	Plasa Mijlocului	Total sate (moșii) în Romanați
1.	moșnenească (megieșească)	-	-	-	1	2	2	3	9	2	19
2.	boierească	3	9	15	13	8	16	13	6	4	87
3.	mănăstirească	5	2	5	1	5	-	2	-	7	27
4.	moșnenească - boierească	-	-	1	-	-	1	1	1	-	4
5.	moșnenească - mănăstirească	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
6.	boierească - mănăstirească	-	-	1	-	3	-	1	-	1	6
7.	moșnenească - boierească - mănăstirească	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
8.	moșie slobodă	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Total moșii (sate) pe plăși		8	11	22	15	20	19	20	17	15	147

Așadar, dintr-un total de 147 sate romanațene, satele moșnenești se ridicau la numărul 19 (Marotinu de Jos, Dobrotești, Apele Vii, Mârșani, Marotinu de Sus, Soreni, Celaru, Amărăștii de Sus, Dioști, Redea, Comanca, Cepari, Petrișul, Morunești, Mărgăritești, Bârza, Leu, Preajba, Țărțălu), cele moșnenești-boierești la 4 (Dobrunul, Cipuria, Popânzăleștii de Jos, Ghizdăveștii de Jos), satele moșnenești-mănăstirești la 2 (Baloș = Balș și Amărăștii de Jos) și un singur sat moșnenesc-boieresc-mănăstiresc (Baldovinești).

Datele sintetizate de noi se deosebesc foarte puțin de cele din conscripția virmondiană (1722-1728) care a consemnat 23 sate moșnenești, 35 boierești, 1 boieresc-mănăstiresc, 15 fiscale⁹. Diferența este de 43 sate.

⁸ D. Ciobotea, L. Bușe, *Structuri sociale în zona de câmpie dintre Olt și Jiu în secolul XIX*, în “Oltenia. Studii și comunicări”, vol. VII-VIII, Craiova, 1988-1989

⁹ C. Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei supt austriaci. II. 1726-1732*, București, 1944, p. 309-313. Satele moșnenești (“villaggi Medziasești”) erau: Scărișoara, Isbicieni, Comanca, Redea, Amărăști, Pârșcovul, Apele Vii (=Apeleni), Groșani, Vârtina, Balș, Dioști, Leul, Coșoveni, Dobrotești, Zvorsca (=Isurca), Marotin, Soreni, Ghizdăvești, Osica, Vlașca, Radomir, Cinzareni, Sohotești

B. Cea mai completă informație documentară pentru prima jumătate a secolului XIX rămâne *Catagrafia obștească din 1831*¹⁰.

Nr. crt.	Felul stăpânirii moșiei satelor	Balta de Sus	Balta de Jos	Oltul de Jos	Oltul de Sus	Oltețul de Sus	Oltețul de Jos	Testului	Câmpului	Mijlocului	Total sate
1.	moșnenești	-	-	1	1	7	2	4	12	1	28
2.	boierești	5	10	16	11	10	18	10	4	5	89
3.	mănăstirești	5	5	5	2	9	2	1	1	6	36
4.	moșnenești - boierești	-	-	-	-	1	1	4	1	-	7
5.	moșnenești - mănăstirești	-	-	2	-	1	-	1	-	1	5
6.	boierești - mănăstirești	-	-	1	2	3	1	3	-	-	10
7.	moșnenești - boierești - mănăstirești	-	-	-	-	3	-	1	-	1	5
8.	moșie slobodă	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
9.	moșia statului	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Total sate pe plăși		10	16	25	16	34	24	24	18	15	182

Potrivit celor două documente statistice din 1820 și 1831, județul Romanați poate fi categorisit, din punctul de vedere al stăpânirii pământului, un județ predominant de boieri și mănăstiri, dar și unul din județele de câmpie cu cele mai multe sate moșnenești, în proporție de 24%.

¹⁰ Ion Donat, Ion Pătroi, Dinică Ciobotea, *Catagrafia obștească a Țării Românești din 1831*, Editura Helios, Craiova, 2000

Respectiv Pe plăși, satele moșnenești din județul Romanai se găseau grupate astfel:

Plasa	Sate moșnenești	Sate moșnenești - boierești	Sate moșnenești - mănăstirești	Sate moșnenești - boierești - mănăstirești	Total
Bălții de Sus	-	-	-	-	-
Bălții de Jos	-	-	-	-	-
Oltului de Sus	Cepari	-	-	-	1
Oltului de Jos	Cândeni	-	Scărișoara Băbiciul	-	3
Oltețului de Sus	Bobicești Morunești Dosul Sandii Morunești Bălșița Vulpeanca Teișul Miriliții	Groșșani	Strâmba	Baldovinești Hurezul Pietrișul	12
Oltețului de Jos	Gorganu Măinești	Dobrunu	-	-	3
Câmpului	Morotinu de Jos Soreni Apele Vii Marotinu de Sus Celariul Mârșani Dioști Ghizdăveștii de Sus Ghizdăveștii de Jos Amărăștii de Jos Amărăștii de Sus Dobrotești	Zvorsca	-	-	13
Mijlocului	Redea	-	Comanca	Grădinile	3
Teslului	Târțalu Preajba Popânzăleștii de Sus Leul	Româna Boșoteni Buzduc Cipuria	Viișoara	Coșovenii de Jos	10
Total	28	7	5	5	45

C. Situația proprietății în câteva plăși ale județului Romanai la 20 decembrie 1845¹¹

Nr. crt.	Satele (după proprietatea asupra pământului)	Plasa Oltului de Sus	Plasa Oltului de Jos	Plasa Ocolului	Plasa orașului Caracal	Total
1.	moșnenești	3	-	9	-	12
2.	boierești	28	8	19	-	55
3.	mănăstirești	7	6	9	-	22
4.	moșnenești - boierești	-	-	2	-	2
5.	moșnenești - mănăstirești	-	-	1	-	1
6.	boierești - mănăstirești	3	1	1	-	5
7.	proprietatea orașului Caracal	-	-	-	1	1
8.	fără indicarea proprietarilor	-	1	-	-	1
	Total	41	16	41	1	99

¹¹ În 1838, județul Romanai avea în plus următoarele plăși: Câmpu, Oltețu, Mijlocu, (Arhivele Naționale București, *Catagrafii*, dos. 31/1838)

D. Singurul document special privind moșnenii în județul Romanați este o catagrafie din anul 1855, întocmită la porunca domnitorului Barbu Știrbei. Potrivit acestui document statistic, în județul Romanați erau 4609 moșneni (familii) răspândiți în 45 de sate¹².

Satele moșnenești din județul Romanați în 1855 erau: Redea, Dioști, Radomir, Comanca, Leul, Vișoara Mare, Boșoteni, Strâmba, Țârțălu, Zănoaga, Caclețu (= Castranova - n.n.), Scărișoara, Băbiciul, Gostavățul, Dobrunul, Chilia, Pleșoiu, Cepari, Mamura, Bârza, Mărgăritești, Piatra, Baldovinești, Buzducul, Groșșani, Popânzălești de Jos, Gorgănașul, Vulpeanca, Măinești, Teișul, Scorbura, Cârlogani, Morunești, Dobriceni, Celaru, Marotinel, Apele Vii, Ghizdăvești, Soreni, Zvorsca, Amărăști de Jos, Amărăștii de Sus, Dobrotești și Grădinile. Răspândirea lor, pe unități administrative se prezintă astfel:

Nr. crt.	Plasa	Nr. satelor	Nr. moșnenilor proprietari
1.	Ocolul	14	1949
2.	Oltul de Sus	7	273
3.	Oltețului	14	629
4.	Balta	10	1758
Total județ		45	4609

Totalul de 45 sate moșnenești rămâne de referință pentru județul Romanați. În acest număr nu au fost cuprinse toate satele în care existau moșneni. Trebuie precizat că numărul satelor de acest gen apare mai mare și în statisticile ulterioare: 63 în 1900 și 56 în 1912.

Creșterea numărului satelor moșnenești (inclusiv mixte), până la dublarea față de 1722 și 1820 se explică atât prin individualizarea așa ziselor cătune și mahalale ca sate, dar mai ales ca expresie a strictei evidențe administrative ce s-a impus după 1865, adică după trecerea de la unitatea administrativă medievală - satul - la cea de tip modern - comuna.

*

* *

Documentele folosite de noi, statisticile din anii 1819-1820, 1828, 1829, 1831, 1837, 1845, 1855, 1900, 1908, 1912 sunt relevante în privința evoluției sociale a satelor enumerate mai sus, caracterizate de prezența moșnenilor în structurile lor socio-demografice. Important rămâne de subliniat faptul că nu toate documentele probează existența moșnenilor în aceste sate. Explicația trebuie găsită fie în subiectivitatea cu care aceste izvoare statistice au fost întocmite, fie în transformarea conținutului noțiunii de moșnean mai cu deosebire după 1864¹³.

Statistica răzeșilor, în simultaneitatea ei cu recensământul din 1912, cuprinde datorită informațiilor locale primite de Petru Poni¹⁴, sate în care documentele anterioare acestui an nu confirmă existența moșnenilor, precum: Grojdibodul, Moldoveni, Tia Mare, Preajba de Câmp, Brezuica, Băleasa, Comănești, Spineni, Fălcoiu, Coșereni, Atârnații de Preajba de Pădure, Robăneștii de Jos, Ciunei, Vijulești, Lupăncești.

Dintre cele 15 sate enumerate ca având moșneni în anul 1912, dar asupra cărora putem pune semnul întrebării, rămân de discutat următoarele probleme: a) care din ele au ajuns, prin extindere teritorială, în epoca modernă să înglobeze sate mai mici sau cătune moșnenești; b) câte din ele mai rămân în lista satelor moșnenești prin colaborarea altor informații documentare.

¹² Dinică Ciobotea, *Statistica moșnenilor din 1855*, în "Arhivele Olteniei", Serie nouă, 8, 1993; Dinică Ciobotea, Vasile Marinou, *Statistica moșnenilor din Țara Românească 1855*, în "Litua. Studii și cercetări", V, Târgu Jiu, 1992

¹³ Dinică Ciobotea, *Istoria moșnenilor, I/1 1829-1912*, Editura Universitaria, Craiova, 1999

¹⁴ P. Poni, *Statistica răzeșilor*, București, 1921

Așadar, repertoriul nostru istoric pentru satele moșnenești din fostul județ Romanați cuprinde 36 sate confirmate anterior anului 1864 ca moșnenești¹⁵ și 15 neconfirmate din același punct de vedere¹⁶. La acestea adăugăm 27 sate moșnenești necuprinse în statistica din 1912, dar enumerate în alte documente din anii anteriori reformei sociale din 1864: Ceparî, Pleșoiu, Căndeni, Gostavățu, Hurezul, Morunglav, Mardale, Vulpeanca, Braneți-Gorganu, Mărgăritești, Chiliile, Dobrun, Româna, Boșoteni, Urieni, Țărțălul, Buzducu, Vlașca¹⁷, Strâmba (c. Teslui), Cipuria, Zgaveți, Radomir, Scoruș, Praporul, Nisipuri, Grădinile și Ulieru.

Dintr-o asemenea separare observăm complexitatea structurilor satelor romanațene, rezultantă a unei lungi evoluții sociale, dar și greutatea istoricului în a defini cu certitudine calitatea socială a unui sat. Astfel, dacă satul Fălcoiu este consemnat în *Statistica răzeșilor* ca având 122 moșneni, acest lucru noi îl credem posibil numai dacă adăugăm mențiunea că aceștia din urmă nu puteau fi decât sătenii din cătunul Chiliile, localitate care, cu timpul, s-a și contopit cu Fălcoiu. O situație asemănătoare regăsim în menționarea satului Brezuica în 1912, neconfirmat anterior ca moșnenesc. Cu certitudine însă trebuie reținut întrucât el nu este altul decât ceea ce documentele consemnează pentru satul apropiat Gostavățu. O analiză asemănătoare se poate face pentru satele Grădinile și Ulieru.

Este foarte greu a se admite că satele foste mănăstirești și boierești înainte de 1864, Grojdibodu, Moldoveni, Tia Mare, Preajba de Câmp, Morunglavul și Fălcoiu pot fi categorisite ca moșnenești sau parțial moșnenești.

Cel mai convingător document de arhivă pentru evaluarea structurilor sociale din satele romanațene zise moșnenești este statistica din anul 1900, cea care admite ca principiu în alcătuirea ei existența moșnenilor în sat înainte de anul 1864. Potrivit acestui document inedit în județul Romanați, la acea dată, erau 63 sate cu moșneni ("răzași") (vezi tabelul 1). Dintre acestea, 35 le reîntâlnim în statistica din 1908, iar 35 în 1912. Dar, în plus, alte sate apar în 1908 (Tia Mare, Morunglav, Gorgănașu, Româna, Broșteni, Coșovenii de Jos, Coșovenii de Sus, Popânzăleștii de Jos, Vijulești, Mârșani și Dobriceni) sau în 1912 (Grojdibodul, Moldoveni, Tia Mare, Preajba de Câmp, Gorgănașu, Fălcoiu, Bârza, Preajba de pădure, Atârnații de Preajba de Pădure, Coșovenii de Jos, Coșovenii de Sus, Popânzăleștii de Jos, Leul de Sus, Mârșani, Dobriceni, Scorbura și Stupina).

Prin urmare, cele trei statistici ulterioare anului 1864 au înregistrat totdeauna 27 sate cu moșneni, dar și alte sate în care moșnenii apar menționați fie o singură dată, în 28 de cazuri, fie de două ori, în 27 de cazuri. Dintre satele care anterior anului 1864 erau menționate ca fiind moșnenești sau mixte, dar care nu apar în anii 1900, 1908, 1912 amintim: Căndeni, Gostavățu, Vulpeanca, Gorganu - Braneți, Țărțălul, Vlașca, Strâmba, Scoruș, Praporul, Ulierul, Drăculești (moșie - n.n.), Călinești (mahala la Cârlogani), Zătrești și Zgaveți.

Aceste comparații certifică faptul că moșnenii nu sunt constatați documentar pretutindeni în teritoriul județului Romanați și nici ca pe niște structuri compacte izolate, autarhice și inexpugnabile altor elemente sociale. Mai de grabă putem spune că moșnenia și moșnenii purtau istoricește forța asimilării celor care intrau în satele vechi moșnenești. De altfel, cum ne-am putea explica prezența moșnenilor în Grojdibod, Moldoveni și Tia Mare decât numai dacă admitem că în aceste sate au coborât din zona dealurilor vechi familii de moșneni, fie printr-o îmbrățișare a titlului de moșnean de țărani împroprietăriți în 1864, dar cu oarecare influență în societate. Din acest punct de vedere considerând consemnarea satelor Grojdibodu, Moldoveni și

¹⁵ Scrișoara Mare, Băbiciu Moștenesc, Baldovinești, Gubandru, Bobicești, Chintești, Strâmba, Groșșani, Dosu Săndii, Morunești, Petrișul, Gorgănașul, Balș, Bârza, Măinești, Zănoaga, Preajba de Pădure, Viișoara Moștenească, Coșovenii de Jos, Popânzăleștii de Jos, Leu, Leul de Sus, Marotinu de Jos, Soreni, Apele Vii, Marotinu de Sus, Celaru, Mârșani, Zvorsca, Dioști, Ghizdăveștii de Sus, Ghizdăveștii de Jos, Amărăștii de Jos, Amărăștii de Sus, Dobrotești, Redea și Comanca

¹⁶ Enumerate mai sus - n.n.

¹⁷ Sat moșnenesc în 1728; azi în comuna Robănești

Tia Mare ca fiind accidentală, fixăm linia sudică a prezentei moșnenilor în județul Romanați la Dobrotești - Raporu - Zvorsca - Grădinile - Scărișoara.

Sate moșnenești în județul Romanați menționate în documente după 1864

Nr. crt.	Satul	Sat moșnencesc sau mixt înainte de 1864	Sat moșnencesc în 1908	Sat moșnencesc în 1912	Obs.
1.	Amărăștii de Jos	X	X	X	
2.	Amărăștii de Sus	X	X	X	
3.	Apele Vii	X	X	X	
4.	Celariu	X	-	X	
5.	Dobrotești	X	X	X	
6.	Ghizdăvești	X	X	X	
7.	Ciunei	X	X	X	
8.	Grădinile	X	X		
9.	Morotinu de Jos	X	-	-	
10.	Morotinu de Sus	X	X	X	
11.	Lupăncești	X	X	X	
12.	Soreni	X	-	X	
13.	Zvorsca	X	X	X	
14.	Băbiciul - Cătunul Moșnencesc	X	-	X	
15.	Urieni	X	X	-	
16.	Becherești	X	-	-	
17.	Ancuțești	X	X	-	
18.	Cacaleți	X	-	X	
19.	Comanca	X	X	X	
20.	Dioști	X	-	X	
21.	Brezuica	X	X	X	
22.	Leu	X	-	X	
23.	Boanta	X	-	-	
24.	Coșereni	X	-	X	
25.	Radomiru	X	X	-	
26.	Redea	X	X	X	
27.	Scărișoara	X	X	X	
28.	Viișoara Moștenească	X	X	X	
29.	Zănoaga	X	X	X	
30.	Pleșoiu	X	-	-	
31.	Pietrișu	X	-	X	
32.	Baldovinești - Gubandru	X	X	X	
33.	Balș	X	X	X	
34.	Măinești	X	-	X	
35.	Spineni	X	-	X	
36.	Strâmba	X	-	X	
37.	Băleasa	X	-	X	
38.	Bechetu de Sus	X	X	-	
39.	Chintești	X	X	X	
40.	Bobicești	X	X	X	
41.	Comănești	X	-	X	
42.	Bârzuica	X	-	X	

43.	Cepari	X	-		
44.	Beculești	X	-		
45.	Cârlogani	X	-		
46.	Doba	X	-		
47.	Dobrunu	X	X		
48.	Chilia	X	-		
49.	Alimănești	X	-		
50.	Dosu Sandii	X	X		
51.	Mardale	X	X		
52.	Groșani	X	X		
53.	Horezu	X	X		
54.	Teișu	X	X		
55.	Mărgăritești	X	X		
56.	Morunești	X	X		
57.	Ciupuria	X	-		
58.	Buzducu	X	-		
59.	Robăneștii de Jos	X	X		
60.	Mamura	X	X		
61.	Strejești	X	-		
62.	Purecei	X	-		
63.	Nisipu	X	X		
64.	Grojdibodul	-	-		
65.	Moldoveni	-	-		
66.	Tia Mare	-	X		
67.	Preajba de Câmp	-	-		
68.	Câdeni	-	-		
69.	Gostavățu	-	-		vezi Brezuiuca
70.	Morunglov	-	-		
71.	Gorgănașu	-	-		
72.	Vulpeanca	-	X		vezi Balș
73.	Fălcoiu	-	X		
74.	Gorganu-Braneți	-	-		
75.	Bârza	-	-		
76.	Româna	-	-		
77.	Boșoteni	-	-		
78.	Tărtălu	-	-		
79.	Preajba de Pădure	-	X		
80.	Atârmați (de Preajba de Pădure)	-	X		
81.	Vlașca				
82.	Strâmba				
83.	Coșovenii de Jos				
84.	Coșovenii de Sus				
85.	Popânzăleștii de Jos				
86.	Leul de Sus				
87.	Vijulești				
88.	Mârșani				
89.	Scoruș				
90.	Praporul				
91.	Ulierul				
92.	Drăculești				
93.	Dobriceni				

94.	Călinești (Cârlogani)				
95.	Scorbura				
96.	Zătrești				
97.	Stupina				
98.	Zgaveți				
99.	Baldovinești				vezi Gubandru
100.	Ghizdăveștii de Jos				vezi Ghizdăveștii de Sus

b. Aspecte cantitative și geografice privind moșnenia în județul Romanați

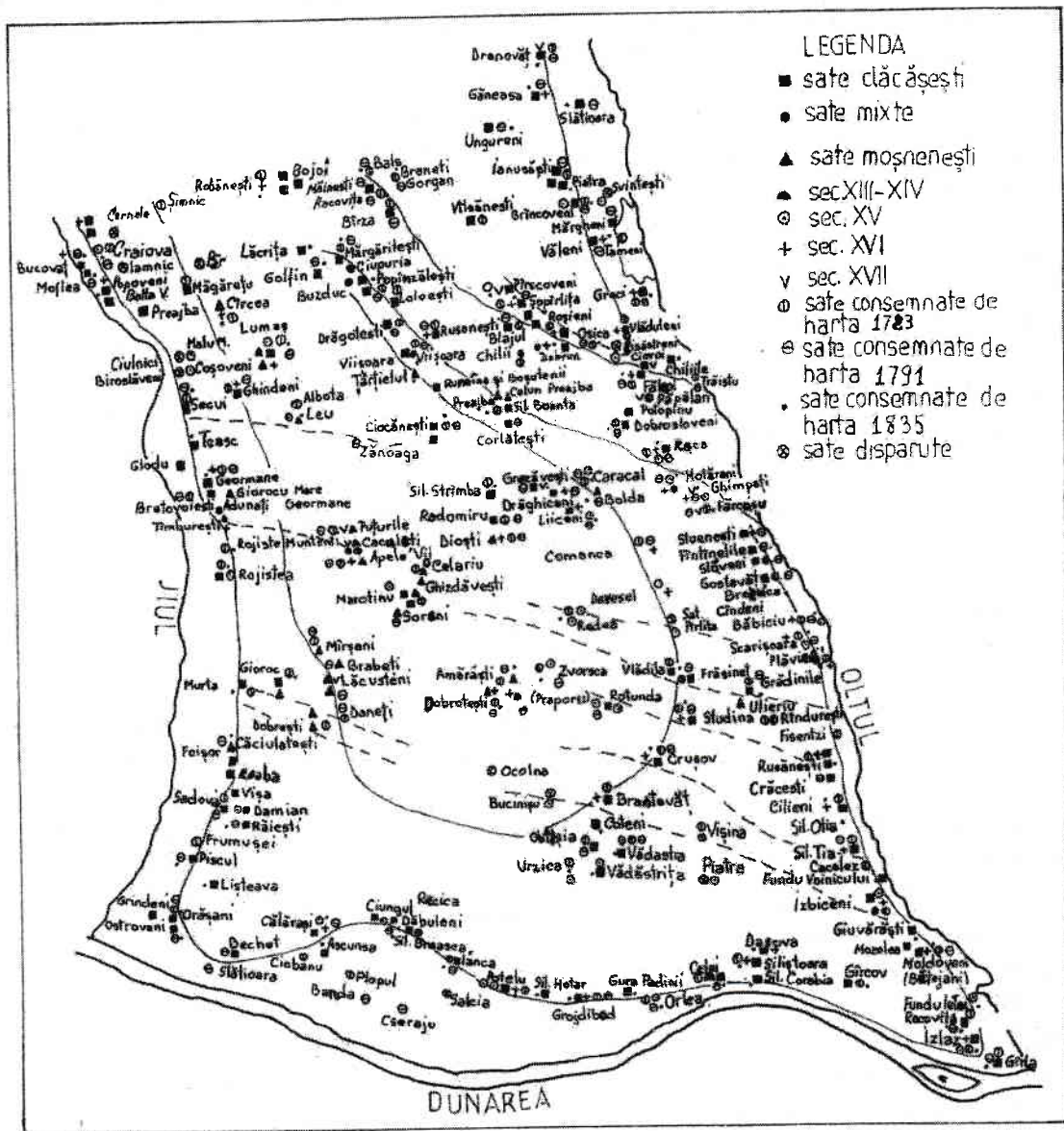
Izvoarele documentare statistice din secolele XIX-XX ne-au permis să fixăm cu certitudine o zonă inconfundabilă în care trecutul istoric și-a perpetuat structurile sociale. În epoca modernă, însă, tradiționalele structuri au fost profund marcate de procesele de disoluție. Începând cu sfârșitul secolului XVIII și în tot secolul XIX, toate structurile vechi au intrat în conflict cu noile forțe de producție, de caracter capitalist, care cereau noi forme de organizare a muncii și producției. Acum, moșnenii au reapărut masiv pe scena istoriei sociale precum apăruseră după legătura lui Mihai Viteazul, în secolul XVII. În prima jumătate a secolului XIX, amprenta accelerării schimbului s-a identificat prin numeroase forme de vânzare și acaparare a pământului obștilor moșnenești. Diversitatea intereselor ca și antagonismul ce genera au sfârșit omogenitatea sătească. Un grup restrâns s-a detașat în dauna majorității care sărăcea. De asemenea, trebuie subliniat faptul că satele moșnenești, chiar dacă în majoritate erau compuse din oameni liberi, includeau și tolerați (fie “adunații”, fie sărăciții dintre ei etc.).

Referirea la numai o zonă restrânsă din Oltenia, la fostul județ Romanați, o subsumăm ideii că, deși satele moșnenești au fost mai puține la număr în zona de câmpie, fenomenele de dezagregare a obștilor au fost pretutindeni. Dacă întrucâtva un raport se poate realiza prin logică între situația geografică a categoriilor sociale ale țărănimii și cadrul natural, totuși, evoluția structurii sociale pe teritoriul românesc a avut un caracter pur economic. Factorii geografici, militari, politici au grăbit procesele de diferențiere socială. În acest mod considerăm că, la adăpostul natural al muntelui sau dealului, precum și al marilor păduri în zona de șes, structura tradițională a obștilor sătești s-a păstrat mai mult timp. Așadar, în zona de câmpie propusă în discuție de noi, satele de moșneni le întâlnim în majoritate în partea de nord și vest, în fostele plăși Ocolul și Oltețu.

Transpunând pe hartă informațiile documentare observăm că densitatea satelor moșnenești scade dinspre nord spre sud, adică dinspre munte și deal către câmpie (vezi harta întocmită de geograful N. Nițu).

Într-o ordine a județelor, în 1855, după numărul satelor moșnenești, județul Romanați se plasa pe locul 11 cu 45 sate, după Gorj, Vâlcea, Mehedinți, Argeș, Prahova, Buzău, Dolj, Dâmbovița, Olt și Muscel, dar înainte de Teleorman, Râmnicu Sărat, Vlașca, Ialomița, Ilfov și Brăila.

Chiar dacă suprafața județelor a fost diferită, o clasificare a acestora după numărul “moșnenilor proprietari”, în 1855, diferă foarte puțin de cea de mai sus: Gorj, Vâlcea, Argeș, Mehedinți, Olt, Dolj, Buzău, Prahova, Muscel, **Romanați**, **Dâmbovița**, Râmnicu Sărat, Teleorman, Vlașca, Ialomița, Ilfov și Brăila.



Satele din Câmpia Romanilor atestate în documentele istorice sau în hărți vechi (după N. Nițu)